

БОРІТЬСЯ СВІТЛО З ТЕМРЯВОЮ В МЕКСИКУ.

Починаючи з кінця липня, в середньо-американській країні Мексика починається досить великі події, що вквітатимуть черговий етап у тамтешній давній боротьбі навколо державної справи. Теперішній президент Мексика Плутарко Калес визначив ці події, як "боротьбу між світлом та темрявою".

Проте, було-б помилково вбачати в мексиканських подіях тільки їхній, так-би мовити, "культосвітний" бік, тоді, як вони мають надто ширше, суто-політичне значення, до того-ж не тільки внутрішнє, ба й зовнішнє...

Що траплялося в Мексикі? Чого це зворушилися католицькі події на чолі з їхнім провідником, папою римським, а разом і дипломати англійські та американські?

Справа в тім, що протягом останніх десятиліть увесь внутрішній розвиток цієї країни позначався боротьбою між прихильниками церкви — великими поміщиками та капіталістами, з одного боку, й широкими трудящими масами, що вбачають в церкві та в її слугах найбільшого ворога — з другого. Характерно також, що відомо від більшості європейських країн, у Мексику навіть селяне здебільшого порожньо ставляться до церкви. Воно й зрозуміло, коли мати на оці, що в цій країні католицьке поліпшувало, що з часів її належності до Іспанії, дуже широко розгорнуло свою діяльність. Воно охопило цілу Мексику величезною сіткою організацій — церков, монастирів, єзуїтських та інших орденів, що, посідаючи великі землі та інші багатства, запускали скрізь свої хижакські лапи, прагнувши повалити світську владу й замінити її владою церкви. У жадній європейській країні не було такого панування середньовіччя за нових часів, як от у Мексику протягом 19-го століття.

Таке становище вже давно стало нестерпиме, тим більше, що поліпшувало це здебільшого було чужоземне й насамперед правило міщю підпорювало саме для закордонного капіталу. Стримуючи й гальмуючи всякий потяг до волі та світла в середині країни, католицьке "мексиканське" духовенство разом із тим сприяло й допмагало колонізації Мексику чужоземним, насамперед американським та англійським капіталом. Отож, деякі з попередніх мексиканських урядів, що повставали серед безперервних славновісних

"революцій в Мексику", заходились рішуче боротися з клерикальною реакцією. Ще 1853 року видано було закон про націоналізацію церковного майна. Приблизно того самого часу вжили тих заходів, що до чужоземних попів та ченців, що то їх тепер тільки довелось відновити. Нарешті конституція мексиканської республіки, ухвалена 1917 р., офіційно запровадила відокремлення церкви від держави. Що правда, як і в усякій державі з буржуазним ладом, це відокремлення ніколи не було справжнім та цілковитим. Ріжні правителі Мексики раз-у-раз навіть спілкували, вступали формальному відокремленню, з церквою та її можновладцями за-ради успішної боротьби з трудящими масами. Отож, чинність старих законів і конституція лишались тільки на папері.

Цьому ніби ждале край теперішній уряд Мексики на чолі з президентом Калесом. Так звані "нові" закони цього уряду, що до церкви суттєво своєю виглядають так: зменшено число імігрантів, що належать до духовного стану; релігійні школи та ордени визнано за протизаконні; бути священниками й виконувати церковні "обов'язки" можуть тільки мексиканські громадяне; заборонено будь-який "церковний акці" поза церквою; не можна вносити до релігійних проповідів політичні питання; застосовується ще ширше закон про експропріацію церковного майна й нарешті попи мусять дистансувати від влади спеціальний дозвіл правити своєю службою.

Нічого дивуватися з того, що такі ліберальні заходи уряду, які до того-ж цілком підтримує мексиканське робітництво, привели до великої бурі в клерикальному стані. Там почалося ніби "повстання ангелів". Замість панської поповіської "агітпроп" (а це, треба знати, організація всесвітня), і почався поповіський бунт із проти-урядовою пробагандою, цькуванням, провокаціями, змовами то-що. Але уряд мексиканський обстоював своє й впевнено взявся перекладати проти-церковні закони в життя. Тоді католицькі церковники відповіли економічним страйком-бойкотом, сподівались завдати державі матеріальну шкоду й таким способом злякати уряд. Разом із тим, майже по всіх містах зчинились сутички між церковниками та військом. Але найцікавіше те, що чим

раз, то більше виявляється й зовнішньо-політичне значення урядових заходів. Мексиканські попи й їхні однодумці в Злучених Державах багатож вступитись не тільки папу, але й президента Злуч. Держав Куліджа. Увесь час летять інструкції від американського та англійського урядів до їхніх посланців у Мексику (столиця Мексика). День-до-дня можна чекати дипломатичного конфлікту: адже "робітничий" прем'єр МакДоналд припинив позаторік дипломатичні стосунки в Мексику тільки через те, що там "вивластили" якусь поміщицю-Англичку. Бо й Америка й Англія слухно вбачають у "нових" законах Калесового уряду відсіч їхнім зазіханням на цілковите опанування Мексики, де вони вже зазнали чималого удару від попередніх законів про націоналізацію землі та надір. А надто турбується Америка, для якої Мексика є природний кордон, що заважає її економічній загарбати всю латинську Америку.

Є, однак, і інший бік медалі в мексиканських подіях. До сільськогосподарського та найновішою статистикою тамтешнього налі родного господарства, щоб побачити, як останніми роками вироста в Мексику своя дрібна та середня буржуазія, що хоче спекатись закордонних капіталістів. Політику цієї буржуазії й провадить Калесів уряд, що не сприняється іншої перед арештами комуністів і навіть лівих профдівчів.

Калес з охотою називає себе соціалістом. Дехто має його на віт за "марксиста". Та дарма. Він, певно, не усвідомив собі великих зв'язків, що є між церквою та господарчим життям, між клерикалізмом та жалювним експлуатаційним праці. Як-що-ж, він, проте, бореться з церковниками, то це є єдина поступка його робітництву, що не розбігається з політичною судо-мексиканської буржуазії.

Справжня боротьба між "світлом і темрявою" в "Мексикі" почнеться тоді, коли на чолі держави стане мексиканський пролетаріат із його молодого, наскрізь революційною комуністичною партією.

М. Цілін.

ГЕНЕРАЛЬСЬКА НЕЗАЛЕЖНІСТЬ.

Під проводом Нілсдуского кінчиться організація управління генерального інспектора польської армії. В апараті управління працюватимуть найкращі польські генерали: Желіговські, Рилз-Смітлі, Ремер, Ясені, Дрешер та інші. Управління генерального інспектора буде цілком незалежне від уряду.

АМЕРИКАНСЬКИЙ КАПІТАЛ В НІМЕЧЧИНІ.

Дарма, що не минуло ще й два роки від часу запровадження в Німеччині досвідського плану, приплив американського капіталу має вже помітний вплив на німецьке народне господарство.

Як повідомляє гамбургський економічний орган "Віртшафтс-дінст", загальна сума даних Німеччині за цей час (до 30. червня 1926 р. включно) американськими фінансистами позичок включаючи й позичку, передану досвідським планом, досягає 3,052,430,000 марок, а взагалі сума одержаних Німеччиною за цей час закордонних позик досягає біля 31 мільярд марок.

За даними американського міністра торгів (що враховує також і кредити, дані не в формі позичок) Німеччина за зазначений період одержала 3,800 мільйонів марок американських позичок. Навіть остання сума своєю абсолютною величиною досягає тільки 2% національного багатства Німеччини.

ни, а проте розміщення американського капіталу, переважно в найбільшій галузі німецької промисловості, завоювала цьому капіталові важливі позиції в німецькому народному господарстві.

Американський капітал головним чином розміщено в німецькій промисловості, що обробляє сировину, зокрема в електричній промисловості, що набуває чим раз більшого значення в загальній системі німецького народного господарства.

Особливий вплив американського капіталу в німецькій галузі залізничної та сталової промисловості. Останнім часом закордонний капітал розміщується також і в німецькій хімічній промисловості, що займає одне з перших місць в загальній системі німецького господарства. Останнім часом та набувала особливого ваги за імперіалістичної війни. Дуже великі капітали закордонні фінансисти вклали і в німецьку електричну промисловість.

В КРАТНІ НЕВОЛІ І СЛІЗ.

КАСУЮТЬ ВІСІМ-ГОДИННИЙ ДЕНЬ ПРАЦІ.

В Польщі пороблено заходи до скасування вісім-годинного дня праці. Деякі галузі індустрії встановлять 12-годинний день праці, інші-ж 10-годинний.

Сповідні слова польського фабриканта, що Нілсдускі — одинока людина, яка може забезпечити Польщі збільшення годин дня праці.

ВИХІД УСРП З МІЖПАРТІЙНОГО СЕКРЕТАРІАТУ.

З Міжпартійного Секретаріату, який повстав у Львові з представників різних партій для ведення акції за амністією для політичних в'язнів, виїхала Українська Соціально-Радикальна Партія тому, що всі інші члени Секретаріату ствердили й оголосили у своїй комунікаті, що УСРП бажає проти волі і згоди інших партій провадити свою власну діяльність, незалежно від основного думкою цілої амністичної акції і тому всі інші партії признали співпрацю з УСРП неможливою.

Оголошений в "Громадським Голосі" текст заяви представників УСРП не є після того-ж комунікату Секретаріату згідним з текстом і змістом оголошеної представниками УСРП на організаційних зборах Міжпартійного Секретаріату.

ЗНОВУ ДЕМОНСТРАЦІЯ БЕЗРОБІТНИХ.

17. серпня безробітні влаштували перед будинком урядового комісара Варшави демонстрацію, але поліція розігнала, арештувавши 12 осіб.

СКРОМНЕ ПРИЗНАННЯ.

Півурядовий орган теперішнього польського правління "Голос Правди" подає:

"В приблизних обрахунках число в'язнів вносить у Польщі загальом — у судових, поліційних і судових в'язницях — 48 до 50,000 людей. Коли від загалу населення Польщі (28,000,000) відняти малих дітей, то остало число населення 24 — 25,000,000 — значить в Польщі на кожних 1,000 громадян припадає двоє в'язнів.

В політичних справах виносить після обчислень слідчий арешт аж до присуду 22 місяців.

Стільки "Голос Правди". В дійсності відсоток в'язнів у відношенні до населення Польщі є далеко більший.

СУДЯТЬ КОМУНІСТІВ.

В Петрокові відбувся процес 12-ти осіб, яких оскаржено за комуністичну діяльність. 8-ох засуджено на 8 літ каторги, а решту виправдано.

НА РАДЯНСЬКІЙ УКРАЇНІ.

УКРАЇНСЬКИЙ ФАКУЛЬТЕТ ЖУРНАЛІСТИКИ.

Центральний Комітет К.П.(б) У. постановив організувати при Комуністичному Університеті імені Артема в Харкові факультет журналістики. Факультет має організуватися і почати свою роботу на початку наступного шкільного року.

В об'їзнику на місця Ц.К. К.П.(б) У. пропонує місцевим партійним організаціям подбати про своєчасне виділення кандидатів на факультет. Зваживши всю вагу завдання підготовки партійних редакційних робітників, місцеві партійні організації повинні допомогти товаришам, що бажають вступити на факультет журналістики, поставивши "серйозно" до добору товаришів.

Дея всі кандидатури обов'язково знання української мови та ґрунтовне знайомство з умовами культурного будівництва на Україні.

Частину кандидатів, що їх посилають на факультет, вибирають з числа найталановитіших місцевих робітників і сількорів.

Центральний Комітет звертає увагу місць на те, що всі кандидатури затверджуватиме персонально секретаріат Ц.К. Кандидати, що не відповідають поставленим вимогам відсилатимуться назад.

Для прийому на факультет організовано спеціальну комісію на чолі з завідувачем преси Ц.К. К.П.(б) У.

3 ПОЛЯ НАУКИ Й ТЕХНІКИ.

ЧОРНЕ ШКОЛО.

Після довголітніх досліджень японському вченому Сугі пощастило виготовити чорне скло, що є цілком непропусне, але прекрасно пропускає ультра-фіолетове проміння. Цей винахід матиме велике значення в медицині та військовій справі. Так, наприклад, за допомогою цього скла можна буде фотографувати з літака вночі всілякі перегрупування та пересування війська.

НОВЕ НЕБЕСНЕ СВІТЛО.

Професорові Гарвардського університету (Америка) вдалося відкрити нову зірку, яку астрономи вважають найбільшим з відомих нам світл. Перечерк цієї зірки — більше 300,000 кілометрів. Виділяючи світло та тепло ця зірка, як доводять попередні обрахунки, тим самим витрачає кожен секунду більше двох мільярдів тон

АМЕРИКАНСЬКИЙ ЖУРНАЛІСТ ПРО РАДЯНСЬКІ РЕСПУБЛІКИ.

До Харкова приїхав американський журналіст-кореспондент найбільшого телеграфного агентства "Юнайтед Прес" Гіндус, що має спеціальне завдання від агентства висвітлити селянський побут в Радянському Союзі.

В розмові з співробітником Ратау, Гіндус сказав:

"Три роки тому, я відвідав Радянський Союз і тепер бачу, що за цей час в настроїх селянства сталися зміни. Раніше селянство майже не брало активної участі в радянському будівництві, а тепер навпаки".

Гіндус особливо вразило зростання зацікавлення селянства культурно-освітньою роботою і він вважає, що відбудовання господарства Радянського Союзу йде наперед величезними кроками.

— Міста, що три роки тому були напів зруйновані, — каже він, — тепер можуть рівнятися з будь-яким європейським містом.

Гіндус повідомляє, що Американці особливо цікавяться новітньою радянською літературою.

Повернувшись до Америки, Гіндус видасть книжку своїх вражень. Його кореспонденції про Радянський Союз друкуватимуться в газеті, що їх об'єднує агентство.

ПІДЗЕМНЕ РАДІО.

Вже давно було відомо, що радіо-хвилі проходять через ґрунт, але не відомо було, на яку саме глибину. Нещодавно, американський amator прийняв радіо-хвилі апаратом, що був на глибині двох тисяч футів в Скелістих горах. На такій глибині було чути конерту? по-сильної станції, розташованої на далечині 1,000 кілометрів. Це велике досягнення, що швидко зможе в часи відпочинку слухати радіо.

ПЕТРО ВАНЧЕНКО.

ШАХТЯР.

Ходив Андрій у шахту зо-два роки. Полосував десь під землею тверде вугілля, мріяв про податківські ступі й прокіндав забій. Пізніше трохи, це вже, коли непарком здивився на швидкі рухи й чорні очі — то ще прибавилось нетерпеливе чекання кінця роботи, щоб піднятися на гору й побачити Оришку.

Отаж і сказалося так: — любив Андрій степи й Оришку, а працював у шахті. Що до степів, то річ коротка. Там він родився — скарби приїхавши на заробітки. Що до Оришки, то складніше.

Давно хтось сказав ще, що свою так і за дверима знайдеш, а то і в ложці-вотпонець, може воно й правда, бо щось подібне траплялось і з Андрієм.

Колись в середу, як може й у четвер, Андрій зморений і злий, зійшовши з каліт і плонувши в стовбур*), підсковзнувся й упав. Звичайно, він не втиснувся, хоч то була й не ложка, а калюжа. Але мабуть Андрій правді і не думав ніколи, що онук згадає колись його та ще й таким нехорошим словом.

Ріжко падають. Впавши при місяці і коли не на човні, то прийми хоча на березі — це віковичий міщанська трагедія, а по друге, теж не слід і вважати помешкання Нової Баварії за свою хату — це вже свинство й хворість на очі. Але Андрій просто здорово упав. Упав аж земля задвигалась, ще раз вилаяв шахту, загидив аж у правді й в той момент, коли розраховував, що картуз його летить, мабуть, правдо-

руч, він почув з гори веселий сміх і коротке, образливе, хоч будь для якого чоловіка:

— Вахтак! Він підвів голову. Здається, сразу-ж треба було-б і ставати, та він забув про це, бо сторчаком на язичі стало крике слово й просилося негайно погугати отуди на гору, відкиль бульбами котівсь і дошкляв глузуливий сміх.

Але в цей момент Андрію очі зустріли оті очі, що я про них вже написав, і, звичайно, кріпке слово так і присохло на язичі. А був то не хто інший, як Оришка. Вона стояла на горі біля вагончиків і сміялась, а Андрій, забувши зачинити свого рота, лежав на животі, дивився на неї й не міг рішити, чи йому вставати, чи може краще ще полежати. Так саме не розбирав, чи він роздратований, чи йому теж сміється хочеться.

Зрештою прийшов таки до пам'яті і встав. Він довго шукав свого картуза, щось мимиря собі під ніс і до самісінької хати озирився на шахту і ніяк не міг зібрати до купи своєї губи, що розбіглася з тіла носа, як комут тугі супоні.

— А дома Андрій витер об коліно картуза, чухнув потилицю, ще раз посміхнувся й сказав:

— Да! Ось з цього часу і став Андрій нетерпляче чекати кінця роботи, щоб на обрі побачити Оришку.

А далі пішло так: увечері того нещасливого дня, Андрій, зібравши в гармонію халатів, підгуляти по посылку. Він тричі обійшов околиці й тричі "ненароком" набрав на хату Оришчиного батька.

Біля хати всі три рази зустрічав його злий, не-по-шахтарському, сирій цощко і тому він не наважився підійти в четверте й пішов до дому спати трохи сумний, трохи роздратований — в цілому: як середина на п'ятницю в мокром ли-

стопаді. А на другий день він зустрів її в клубі.

Андрій не любив багато говорити — і тому, добре впевнившись, що це вона, — Оришка, — підійшов до неї, лагідно взяв її за руку й конкретно, як він-звік на зборах, поставив питання:

— Підеш за мене? В клубі тоді йшла вистава, й Оришка, захоплена чимись стражданнями, відразу не зрозуміла важливості питання й проголосувала Андрію по потилиці.

Від несподіванки він трохи нахилився й хоч не готувався до такого, а все-ж не образився, бо від доброго стусана було скоріш приємніше, а ніж боляче.

В той вечір стусанів вже більше не було, а де склалася розмова, яку Андрій охоче промняв-би й на гірше, аби її не чути. — Бо саме такої розмови він не чекав.

— Ти, кажеш, щоб стала я твоєю жінкою?

— А то чому-ж? — найіно відповів Андрій.

— Так. А що робити будеш?

— Отаке! — здивувався Андрій. — Звісно, як люде...

А з запалом, з бурхливою кров'ю, вже досить не конкретно, як і всі закохані, він розповів їй про швидкі ступі полтавські, про білу хату, про безділ шасті й здається, навіть, клявся, що більш нікого й ніколи в ту хату не поведе.

Але Оришка любила шахту й посылку не чинив ніяк Андрій степи. І тому суворо, грубо й коротко вчинила присуд:

— Ли, відкиль прителіпався, я шахтєра собі знайду.

Плакати Андрій не вмів, вішатись не було охоти й тому він тихою ходою побрів до дому з отим настроєм, коли людина не розбирає, чи їсти вона хоче, чи може спати, а коли запро-

понуєть її кислого то й від того не відмовляється.

Дома він чомусь довго чистив об коліно картуза й задумливо обплывував долівку. Мабуть тоді сперечались степи полтавські з Оришчиною очима — а він за них поривав не спати й прокачався до ранку під драмним піджаком. Другого дня Андрій почав тієї самої. Оришку він зустрів уже не в клубі, а по дорозі з шахти, коли вона зморена поверталась до дому.

Так само просто, як і ввечері, він розповів їй про своє щастя, запевняв, що з нею йому краще буде жити і хоч не так давно, але рішуче вона йому подобалась.

На цей раз Оришка вже не злялась та й ні за що було, принаймні, ображати сумного хлопця. Вона тільки мривки повернула до двору й сховалася в хаті (наче ні вулиці, ні закоханих не було на світі), а замість неї вискочив сирій цощко й почав сердито гавкати на Андрієві халати.

І чого-б треба дурному хлопцеві? Вплили чорні — робився шахтєрем на віки. Та й чим степи ті краї за Оришку? Так ні — степи й Оришка, Оришка й степи!

Та й Оришка теж хороша. Що з діла-прадіда шахтєрка, то наче й треба було доброго хлопця к чорту посылати. А чим була-б не парра, хоча-б і в степу? Так от послухай-же їх — ніби зговорились — одне другому вимотати дурниці.

Через тиждень — приблизно — після клубної вистави, Андрій наважився ще раз нагадати Оришці про своє щастя. Але так само, як і в перший раз він почув оту уїдливу відповідь про шахтєрів і степи і здається ще раз остаточно зрозумів, що без оришки йому не жити.

А далі пішли зовсім паскудні дні.

(Кінець буде.)

ЧИ ВИ ВЖЕ ЧИТАЛИ

найновішу книжку відомого робітничого письменника М. РІЧАНА

КАРПАТСЬКА НІЧ

що недавно виїхав з друку? Якщо немає її ви самі, або якщо знайомі, то дотрайтеся купити, а буде мати користь книжку в хаті. Не трайть вона вартості навіть тоді, як ви перечитаете її. Не дошла повість з воєнних часів в Галичині і з життя робітництва в Америці. Коли читаєте, то не можете так довго відірватися від книжки, доки не перечитаете до кінця.

Письменник М. Іюан сам пережив війну і вірно описує всі ті страшні події в старому краю. Читачи "Карпатської ночі" в рівночасно багато вчитесь і ви в найбільш доступний спосіб, бо ціла книжка написана незвичайно зрозумілою мовою. Надрукована вона на найкращому папері, окладина з артистичним малюнком в двох кольорах. Купіть, а ніколи не пожалуйте! Розповсюджують скрізь цю книжку.

ЦІНА 50 ЦЕНТІВ ЗА КНИЖКУ.

Замовлення з грішми посылати на таку адресу: Ukrainian Labor News Cor. Pritchard & McGregor Winnipeg, Man.

Не забувайте про пресовий фонд однієї української робітничої газети в Канаді!

*) Колодаць, по якому спускаються в шахту.